

Kendi Ellerinizle Kendinizi Tehlikeye Atmayın (Bakara 195)

Konunun Planı

Ayetin tefsiri ve bağlamı

İslamda Hayatın Korunması İlkesi

Kendi Ellerimizle Kendimizi Tehlikeye Atmanın Hayattaki Yansımaları

Ferdi Ve İctimai Sorumluluklarımız

Tedbir ve Tevekkül

Dua

Konunun Özet Sunumu

Allah Teâlâ Bakara Suresi 195. ayetinde şöyle buyurmaktadır

وَأَنْفَقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

"Allah yolunda infak edin. Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın. İyilik yapın; çünkü Allah iyilik yapanları sever." (Bakara, 2/195)

Konumuz olan âyetin içeriği dikkate alındığında, “Allah yolunda harcama yapmak”, öncelikle savaş masraflarını karşılamayı, ülkenin savunulması için gerekli olan maddî fedakârlıklarda bulunmayı ifade eder. Ancak nüzûl sebebinin belirli olması âyetin hükmünü o sebeple sınırlamayı gerektirmez. Buna göre âyet, insanın sahip olduğu maddî imkânlardan kendine Allah’ın hoşnutluğunu ve âhiret mutluluğunu kazandıracak hayır yollarına harcamada bulunmasını, Kur’anî kavramla infakta bulunmasını emretmektedir. Müslüman âlimlerce ve İslâm medeniyeti tarihinde, böyle bir niyete dayanması şartıyla ülkenin savunulması, hac hizmetleri, yoksulların desteklenmesi; okul, cami, yol, köprü, çeşme, bakımevleri gibi toplumsal hizmet ve hayır müesseselerinin kurulması ve güçlendirilmesi, hatta tabiatın korunup geliştirilmesine kadar çok çeşitli hizmetler için yapılan her türlü harcama Allah yolunda harcama sayılmıştır. Savunma ve diğer hizmetler için yapılan harcamalar hem harcama yapanın dinî hayatını hem de ülkenin ve toplumun güvenliğini geliştirmesi ve

güçlendirmesi için son derece gerekli olduğundan âyetin devamında “Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın” buyurulmak suretiyle bir bakıma, cimrilik yaparak bu tür harcamalardan kaçınmanın müslüman toplumlar ve bireyler için tehlike teşkil ettiği haber verilmiş; âyetin sonunda bir defa daha müslümanlar iyilik etmeye çağrılarak Allah’ın iyilik edenleri sevdiği müjdesi verilmiştir.

Bu ayet, infakın (Allah yolunda harcamanın) önemine vurgu yapmaktadır. Sahabe ve tefsir âlimleri, tehlike (هَلَكَة) kavramını genellikle Allah yolunda harcamayı terk etmek, cihadı bırakmak veya İslam’ın emirlerini uygulamamaktan doğan toplumsal bozulma olarak yorumlamışlardır. Ebu Eyyub el-Ensari gibi sahabeler, bu ayeti "Allah yolunda mücadeleyi bırakmak helake sebep olur" şeklinde açıklamıştır.

Kendinizi tehlikeye atmayın emrinin infak ile irtibatlandırılması, iman edenleri cihad hazırlıklarına aktif katılmaya teşvik etmek içindir. Kur’ân’ı Kerimde can ve malla cihad birlikte zikredilmiştir. Bazen malın harcanması candan önce gelir. Çünkü malı vermek canı vermek kadar zordur. Bazen de önce can sonra mal zikredilir ki amaç, Allah’a verirken önce en değerli şeyin verilmesine dikkat çekmektedir.

Ayetİ kerîmenin iniş sebeplerinden biri şöyledir:

Emevîler devrinde, Hâlid b. Velid’in oğlu Abdurrahman’ın komutasındaki İslâm ordusu, Allah Resûlü’nün İstanbul’un fethiyle ilgili müjde ve iltifâtına nâil olmak ümîdiyle yola çıkmıştı. Ordunun içinde İstanbulumuzun övünç kaynağı Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a.) da bulunmaktaydı. Rumlar arkalarını şehrin surlarına vermiş savaşırken, Ensâr’dan bir zât, atını Bizanslıların ortasına kadar sürdü. Bunu gören mü’minler; **“Kendinizi kendi ellerinizle tehlikeye atmayın!”** (Bakara 2/195) âyetini hatırlayarak:

“–Lâ ilâhe illâllah! Şuna bakın! Kendini göz göre göre tehlikeye atıyor!” dediler. Bunun üzerine Ebû Eyyûb el-Ensârî Hazretleri şöyle dedi:

“–Ey mü’minler! Bu âyet, biz Ensâr hakkında indi. Allah, Peygamberi’ne yardım edip dînini gâlip kıldığında biz, «Artık mallarımızın başında durup onların ıslâhı ile meşgul olalım» demiştik. Bunun üzerine Allah Teâlâ bu âyeti vahyetti. Bu âyet-i kerîmedeki «kendi eliyle kendini tehlikeye atmak»tan maksat, bağ ve bahçe gibi dünya malıyla uğraşmaya dalıp, cihâdı terk ve ihmâl etmemizdir.” Bu sebeple Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a.), seksen yaşının üzerinde olmasına rağmen cihâdı terk etmedi. Şehîd olup İstanbul’a defnedilinceye kadar Allah yolunda savaşmaya devam etti.

Ayetteki **“Kendinizi kendi ellerinizle tehlikeye atmayın”** (Bakara 2/195) ibaresine, “infak ve cihadı terk”ten başka olarak şu mânalar da verilmiştir: Birincisi; gerekli mal, kuvvet ve silahı tedârik etmeksizin Allah yolunda savaşa çıkarak kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın. İkincisi; günah işleyip Allah’ın rahmetinden ümit kesmek suretiyle kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın. Bilakis Allah’ın rahmetini umun ve hayırlı ameller yapın. Bununla birlikte, Kur’an Yolu Tefsiri, ayetin genel anlamda insanın kendisine bilerek zarar vermesi anlamına da gelebileceğini vurgulamaktadır. Sağlığa zarar veren alışkanlıklar, haram kazanç, zulüm ve adaletsizlik de bu bağlamda değerlendirilebilir.

Ayetin Günümüz Perspektifinden okunmak istenirse aşağıda belirtilen hususlarda da değerlendirme yapılabilir. Bireysel Hayatta: Zararlı alışkanlıklar: Sigara, alkol, uyuşturucu gibi sağlığa zarar veren maddeler. Tedbirsizlik ve ihmalkârlık: Trafik kurallarına uymamak, dikkatsiz yaşamak. Sağlık ihmalî: Düzenli beslenmemek, tedavi olmamak, bedenine zarar vermek. Toplumsal Düzeyde: Adaletsizlik ve yolsuzluk: Kul hakkı yemek, rüşvet almak. Doğa tahribatı: Çevreyi kirletmek, ekosistemi yok etmek. Şiddet ve terör: Masumlara zarar veren eylemlere destek olmak. Dini ve Ahlakî Açıdan: Tehlikeli inançlar: Falcılık, büyü, hurafeler. İslamî ilkeleri terk etmek: Haramları helal görmek. Ahlakî çöküş: Faiz, zina, gıybet gibi günahlara dalmak.

Konu İşlenirken Başvurulabilecek Ayetler

وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

“Kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah size karşı çok merhametlidir.” (Nisa, 4/29)

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا ۚ وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا

...“Bir cana kıymaya veya yeryüzünde fesat çıkarmaya karşılık olması dışında, kim bir kimseyi öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir can kurtarırsa bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur.”...

6. Konu İşlenirken Başvurulabilecek Hadisler

أَنَّ حَكِيمَ بْنَ حِزَامٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ) فَأَعْطَانِي، ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ قَالَ: “يَا حَكِيمُ! إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ خُلُوعٌ، فَمَنْ أَخَذَهُ بِسَخَاوَةٍ نَفْسٍ بُورِكَ لَهُ فِيهِ، وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافٍ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ، أَيْدِ الْعُلَيَّا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى

Hakîm b. Hizâm (ra) anlatıyor: “Resûlullah"tan (sav) (Huneyn ganimetlerinden) istedim, bana ondan verdi. Sonra yine istedim, yine bana verdi. Sonra tekrar istedim bu defa da verdi. Sonra şöyle buyurdu: "Ey Hakîm! Bu dünya malı göz alıcı ve tatlıdır. Kim bu mala tamah etmeden gönül zenginliği ile sahip olursa kendisi için malı bereketlenir. Ama kim de hırs ve tamah dolu bir kalple bu malı isterse, tıpkı yiyip de doymayan kimse gibi, onun için malın bereketi kaçar. Veren el, alan elden üstündür."

حَدَّثَنَا الْمُعِيزَةُ بْنُ أَبِي قُرَّةَ السَّدُوسِيُّ قَالَ:

سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَعْقِلُهَا وَأَتَوَكَّلُ أَوْ أُطْلِقُهَا وَأَتَوَكَّلُ؟ قَالَ: “اعْقِلُهَا وَتَوَكَّلْ”

Muğîre b. Ebû Kurre es-Sedûsî'nin işittiğine göre,

Enes b. Mâlik şöyle anlatıyor: “Bir adam, "Ey Allah"ın Resûlü! Devemi bağlayıp da mı Allah"a tevekkül edeyim, yoksa bağlamadan mı tevekkül edeyim?" diye sordu. Resûlullah (sav), "Önce onu bağla, sonra Allah"a tevekkül et!" buyurdu.”

Hazırlayan Murat CANSEVER